

„Látsz benne csodát”

Október gyermeke ő.
Ráeszmélt erre korán,
Otthonról hozta a jót,
S növelte is szaporán.
Zengeni (tudvalevő
Írjú barátok) nem kell!
Senkise őrzí magát.
Talányos mint ama kert
Végén a labirintus,
Ám ha ritka tükrébe
Nézel: látsz benne csodát.

(Nagy Gáspár Orosz István
ötvenedik születésnapjára írott verse)

Nagy Gáspár verse hét évvel ezelőtt született. Orosz István grafikus, animációs filmrendező, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézete Tervezőgrafikai Szakának tanszékvezető tanára az idén októberben éppen ötvenhét éves. 1975-ben végzett az Iparművészeti Főiskola Grafika szakán. Két akadémianak, a Magyar Művészeti, valamint a Széchényi Akadémiának is tagja. Képeit az Odüsszeiából vett művésznévvel szignálja, melynek jelentése „SENKISE”.

S hogy ki is Orosz István valójában? Annyi mindent el lehetne mondani róla, a legfontosabb azonban talán mégis az lehet, hogy nagyon sok kifejezési formát birtokol, igazi reneszánsz ember. Animációs filmrendező, grafikus, író, költő, focisták. Ez utóbbira adott találó jellemzést barátja Nagy Gáspár, akivel a futballpályán ismerkedtek meg. Ő a következőképpen írta le Orosz István játék közben tapasztalt bravúros ügyességét: „A biciklishez úgy tud hozzátenni egy félfordulatot, mintha a három dimenzióba is betett volna egy tükröt és a két hátrvéd egymásnak szalad.” Hogyne, hiszen ő maga is, mint két trópusi hegyet elválasztó folyó vékony ponton hídján, mely alatt a messzi hömpölygő vízben kiéhezett krokodilok hátán csillan meg a nap, könnyedén és játékosan jár át a dimenziókon, térből síkba és síkből térbe, versből képbe és képből versbe. A benne tornyosuló feladványok, a reneszánsz korában gyökerező anamorfozisosok, kétértelmű ábrák formájában vettenek papírra, hogy ellen-tétek harca, végletek váltakozása, ölekezése által rajzolódjanak meg lépcsők, négyzetek, csigák, oszlopok, kertek, ablakok és vakablakok formájában. Képein önmagukba visszatérő körökben pillanatnyi sóhajként siklik a végtelenbe, hogy aztán anagrammákban, palindrómákban, versekbe rejtett matematikai játékokban lássuk viszont, s időmértékes dobolásban kérjen bebocsátást a szívünkön: „Vesztesz és nyersz, tükrében alszol, / véget nem érő vakszimultán. / Túl minden földrajzlatlason / ki tartja számon, hogy ki voltál?” (Vakszimultán) „Mi Atyánk, / ki vagy a fában, fában, / lepkeszárnyba rajzolt, / szimmetriában, ... illathban, ízben, simogatásban, / Mi Atyánk az elmúlásban / ki vagy? (Ima)

Ki ne emlékezne 1989-es, „Tavárisi konyec”-feliratról, egy vastagnyakú, hátulnézetből megrajzolt tányérsapkás szovjet tisztet ábrázoló, messzi földeket bejáró plakátjára, amelyet még a lettek és litvánok is átvettek, sőt át is vetítettek

saját történelmükre. Sok idő eltelt azóta. Mi, budakesziek legutóbb 2004-ben a Budakeszi rajzol című csoportos kiállításon csodálhattuk meg régi korokat idéző, ám mégis nagyon időszerű grafikáit, animációs filmjeit, idén pedig a Könyvhéten kiváló lírikus oldaláról mutatkozott be, a párizsi L' Harmattan Kiadó jóvoltából Körzövel rajzolt víz címmel jelent meg saját rézkarcaival illusztrált verseskötete.

– Hogyan született a kötet kiadásának gondolata?

– Nem bennem, hanem a L' Harmattan Kiadóban vetődött fel valakiben, aki ismerte előző, a Vincze Kiadó papírmérítő műhelyében készített könyvem. Én pedig szívesen tettem eleget a felkérésnek. Összeválogattam, s köteté szerkesztettem az elmúlt 20-30 év verseit.

– Ejtene néhány szót az előző kötetéről is, s arról, hogy miben más ez a mostani a többi, hagyományos verseskötetéről? Grafikáiban és verseiben elmerülve az az érzésem, mintha egy reneszánsz laboratóriumban valamiféle metronóm mérné ritmikusan a csöndet.

– Rajzaimban és a verseimben is az időnek valóban fontos jelentése van. Nem, mint életrajzok érdekel, hanem mint ismétlő-

galériájában rendezett kiállításom katalógusa helyett készítettem. Ebből a kiadványból került át most néhány, az Arnolfini házaspár, vagy a húsz évvel ezelőtt született, A Trajszteverén című vers, amelyet feleségem, Keresztes Dóra egyik olasz utunk alkalmával készült campanile rajzához írtam. A versek zöme régebbi, illetve kortárs képzőművészeti alkotásokhoz kapcsolódik. Megidézem benne Jan van Eycket, természetesen M.C Eschert, Rodint, Rubenst, Piero Della Francescát, Jean de Dintevillt, Tarkovszkijt, a maiak közül pedig Gerzson Pál hajdani főiskolai tanáromat, Reisenbühler Sándort, M. Tóth Éva filmrendezőt, Takács Márton, Gyulai Líviuszt, Haris Lászlót, Szilágyi Varga Zoltánt, a költők közül pedig Nagy Gáspárt és Kálnoky Lászlót is.

Érdekessége egy hagyományos verseskötethez képest az, hogy sok, úgynevezett „szimmetrikus vers” van benne. Ezek olyan versek, hogy ha jobbról, vagy balról olvasod a sorokat, ugyanazt kapod. Minden sorban ugyanazok a betűk szerepelnek ugyanolyan számban.

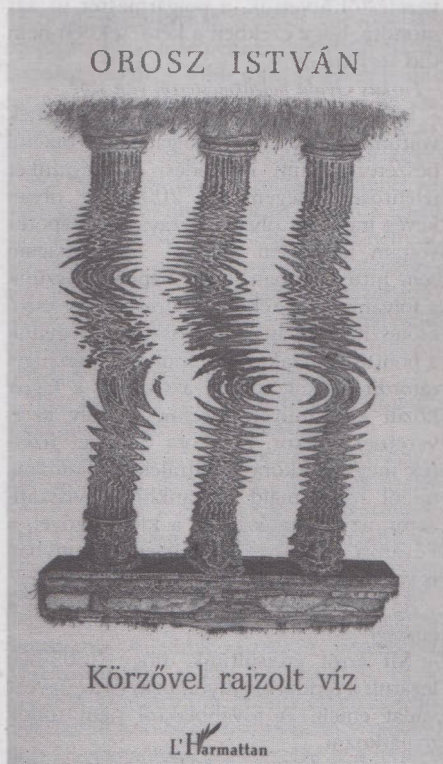
– Az időn, mint ismétlődésen kívül a másik fontos motívum a kettősség, amit Két naplemente című ciklusa elé írott ajánlásban két úr szolgálatként fogalmaz meg. Ki ez a két úr?

– A kettősség azt jelenti, hogy mindig két oldalról nézem a dolgokat, hiszen az éremnek is két oldala van. Nálam ez a két oldal, vagy „két úr”, a képzőművészet és az irodalom, tehát ezek szolgálatát jelenti. Szeretném azt hinni, hogy nincsenek határok a műfajok közt, és amikor rajzok, vagy verset írok, akkor tulajdonképpen „ugyanazt” teszem, csak a kezembe fogott eszközök változnak némiképpen. Szeretném ezt hinni, de persze érzem a kettősségét is, sőt annak versbe szedhető tragikumát is: *Múlt és jövőndé éppen szobádig ér itt, / Tárd mindkét ablakod ki mostan ütközésig, / Két naplementét látsz, szolgálat két urat, / S szétszórja dolgaid egy hűvös léghuzat.*

– A kettősség a kitárulkozás és a rejtőzködés közötti ambivalenciaként is értelmezhető?

– Igen, minthogy maga a líra elvileg személyesebb hangvételt tenne lehetővé, mégis a valóságtól, annak hiányzó, esetleg csak általam megteremtett részletei felé való menekvés a képeimen, s a verseimben is megjelenik. Erről tanúskodnak már a kötet első sorai is, amely egy Baudelaire-t megidéző ajánlás, s így szól: *Bólintok majd, ha rám köszönsz, /holott nem én leszek, / aki majd akkor szembejön, /csak emlékeztetek / valakire, ... /... ahogy te is / mon semblable, – mon frère, / hasonlítász arra, ki épp' / versemm olvasta el.*

– Kiállításával járja a világot, Párizstól Amszterdamiig, Japántól Mexikóig, New-Yorktól Melbourne-ig. Idén nyáron egy, a matematika és a képzőművészet kapcsolatát tárgyaló

dés, amely akár zenei motívum is lehet. Az előzményekhez tartozik, hogy Vincze László jóvoltából 2004-ben megjelent egy kis példányszámú, csupán néhány verset tartalmazó bibliofil kiadás, amelyet a Budai Várbeli Szent Mihály Kápolna

